

H I Ú S Á G

Felriadt.

Jobboldalt a homiókában éles fájdalmat érzett, ami észrevétlenül terjedt tovább mint a fény a homályban. Visszaeresztette a fejét a párnára, lehunyta a szemét és testét jólesően hullámoztta körül egy zsibbasztó, tompító áram.

Talán újra el is aludt. .

Rekedt kukorékolásra nyitotta ki a szemét. Erőt vett fáradságán és megmozdult. Egy pillanatig lehajtott fejjel ült az ágy szélén, míg a kábultság leszaladt a fejéből, azután felállt és óvatosan kiment a konyhába, elkattintotta a villanyt. Az erős fény bántotta a szemét, úgyhogy sokáig hunyorgott.

Gyorsan megmosdott, majd tüzet rakott. Öt óra is elmúlhatott már, amikor beszólt a szobába:

— Józsi. Kelj fel. .

— Bent az ágy megreccsent.

— Józsi.

— No, hangzott kelletlenül.

— Negyed hat. Kelj fel.

— Mennyi?

— Mondtam már hogy negyed hat, ismételte türelmetlenebbül. El akarsz kézni?

Mozgás támadt. Szék recsegett, szekrényajtó nyikorgott.

— Csöndesebben! Felébred Józsi.

A férfi kiment. Vizet töltött a mosdótálba, s prüszkölt, csapdosta magáról a vizet.

— Vigyázhatnál egy kicsit. Az egész konyha tele lesz vízzel.

— Hát csak meg kell mosdani, — nézett fel csepegő arccal az ember. Jókor reggel már kezdéd?

Az asszony máris megbánta, hogy kiszaladt a száján. Az utóbbi hetekben úgyszólván napirenden van a veszekedés, az ura minden legkisebbért felfortyan. Pedig igazán vigyáz magára.

Szótlanul tett-vett a konyhában.

Az asztalra tette a kávé.

— Reggelizzél.

Az ember leült és kényelmes, még álmos mozdulatokkal kevergette.

— Elkésél.

Csörrenés. Levágta a kanalat.

— Hogy te mindenbe beleszólsz! Már azt is megmondod, hogyan mosakodjak, meg hogy egyek!

Az asszony indulatba jött. Érezte, hogy igazságtalan vele szemben az ura.

— Mert nem akarom, hogy elkéss. Aztán csak fizethetünk.

A bögre megállt a levegőben, aztán úgy vágta le, hogy majd szétment.

— Az istenfáját ennek a világnak! — Nem a te fizetésedből vonják le. Az megmarad ne félj. Csinálj vele, amit akarsz!

És dühösen kezdte magára rángatni a kabátot.

— Józsi.

— No . . . Józsi.

Az ember meg se fordult.

— Idd ki legalább a kávé, — békítette az asszonyt.

Mellélépett. At akarta fogni, hogy a teste melegével cszlassa el a haragját, mint annyiszor házasságuk első éveiben, ha valami apróságon összekaptak.

De az ember félretolta.

Kilépett és bevágta maga után az ajtót.

Józsi nyugtalanul forgolódott a kiságyában.

Az asszony dermedten állt. Úristen! Mi van ezzel az emberrel egy idő óta? Hát nem tesz mindent a kedvére? Nem kefél már öt előtt, hogy elkészítse a reggelijét? Nem szalad haza mindjárt a munkából, hogy az itthoni munkát is elvégezze? Hiszen ő is dolgozik!

Végigsímította homlokát.

Fáradtnak érezte magát. Le kellett ülnie. A halántékán az ér erősen lüktetett. Nem tudott gondolkodni, csak zuhanást érzett és tompa kábulatot. Kék karja benn, mint két ólomnehezék csüngött alá.

A kislfia sírására eszmélt fel.

II.

Józsinak nem ment a munka, mint mindig, ha otthon összevezesett. Hibát hiba után követett el. Pedig jó munkás volt a legjobb szállító előmunkás. De most képtelen volt a rendelésre, meg a vasakra irányítani a figyelmét.

A mester is észrevette:

— Nincs neked valami bajod, te Józsi?

- Semmi . . . Pali bácsi.
- Mintha nagyon is sápadt lennél. Nem vagy beteg?
- Nem.

És összeszedte minden erejét, hogy a munkára figyeljen.

Néhány hete egyre többször fordult ez elő. Már mások is felfigyeltek rá, pedig vigyázott hogy ne lássák rajta.

Az asszony járt a fejében: Éva.

Meg az a másik:

Irén.

Megborong, ha csak rágondol is.

Fel volt kavarva az élete; a megszokott, régi rend darabjai szanaszét. Elvesztette a biztonságát is; kapkodott, a gyárban se találta a helyét. Otthonról meg egyenesen menekült. Az utcán kószált, vagy egy pohár bor mellett üldögélt valamelyik kocsmában. — Mint egy rettentő forgószél, úgy sodorta valami egyre messzebb a családjától.

Megtörölte verejtékcseppes homlokát.

Dehissen nem mindig volt ez így.

Hat éve nőszült és szerették egymást. Ő dolgozott, az asszony meg a házi munkát végezte. Szerényen éltek, de megélték. Egyszer aztán az asszony új bútort akart. s az ő fizetése kevés lett. Jött a gyerek is, Józsika, a fia. Sok tanakodás után végül is úgy döntöttek, hogy az asszony átképzős tanfolyamra megy. — Egy év múlva szabadult. Éva okos asszony volt, megszerette a tanulást. Az üzemből is becsülték, jó helyre került. — A munkával együtt, mintha őt magát is kicserélték volna. Eddig többnyire otthon ült, most meg egyre gyakrabban hívta Józsiát moziba, színházba. Kezdték adni magára. A modora, társalgása szabadabbá, biztosabbá vált. Olvasott. Nem egyszer kezében a könyvvel aludt el, mert a napi munka fáradságától csak néhány oldalt bírt olvasni. — Józsiával szemben is más lett. Okosan és bátran mondott véleményt. A férfi néha szinte csodálkozva nézett rá: ki ez az asszony? Mi lett az ő feleségével?

Egyre jobban megzavarta a felesége változása, egyre inkább elvesztette a talajt a lába alól. Nem tudott többé úgy beszélni az asszonnyal, mint azelőtt. Szégyelte is. Mert az asszony majd annyit keresett, mint ő és emellett még a házi munkát is végezte. Igaz, sohase panaszkodott, de lassanként úgy érezte, hogy mindig szemrehányóan néz rá. Ez idegesítette. Be kellett vallania — ha titokban is —, hogy a felesége nagyot nőtt.

Ideges lett; apróságokért kifakadt. Az asszony halgatott, de aztán ő se bírta. — És az első veszekedést gyorsan követte a másik. Később már csak azért se engedett. Szégyelte volna bevallani, hogy nincs igaza.

De az igazi törés három hete történt.

Fizetéskor.

Mind a ketten hazavitték a pénzt — és a felesége többet kapott. Ez fáj neki. Az asszony nem is szólt, mégis úgy érezte,

hogy a becsületében sértették meg. Hogy szóljon ő most már a feleségének?

Sokáig kínosan hallgattak.

— Venni kellene egy inget, kezdte végre a férfi. Szakadt, a gyárban se hordhatom. Az asszony elővette, jobbra-balra forgatta.

— Még megfolyozhatnám, — mondta és vehetnénk Józsiának egy cipőt.

A férfi úgy érezte, hogy az asszony csak azért se akarja azt, amit ő. Hiszen már többet keres! Tanfolyamot végzett, előléptették, ellentmondhat az urának! És érezte, hogy elveszti a nyugalmát. Fojtottan szólt:

— Jó lesz az a cipő két hét múlva is.

— De csak az a rossz kis szandálja van a gyerekeknek.

— Inget veszünk!

— De Józsi . . . mezítláb szaladozzon a gyerek? Lépjén bele az üvegbe, szögbe?

De ő csak az ellenkezést látta és erre elvakult; előtötte a vér a fejét. Dühös mozdulattal söpört végig az asztalon, hogy csak úgy hullt szét csörömpölve az evőeszköz. Egy könyv kifordulva, huppanva esett a sarokba.

— Erre van pénzed! Mindenféle limlomra.

Az asszony nem bírt szóhoz jutni, csak érezte, hogy remeg a keze és egyre forróbb lesz a feje.

— Inget veszünk, — zárta le a vitát ellentmondást nem tűrő hangon az ember.

Az asszony is megkötötte magát:

— Cipőt.

— Inget, az istenit!

— Ne kiabálj! Nemcsak te keresel!

Az ember néhány pillanatig lihegve, dermedten nézte, a keze már emelkedett, hogy megüti . . . akkor egy káromkodással megfordult és bevágta az ajtót.

Ment egyenesen a Gödörbe.

Egy litert rendelt.

Zene szólt az asztaloknál párok nevetgéltek. Ő meg egyedül. Ökölbe szorította a kezét. Azért se! Nem engedti, hogy az asszony a fejére nőjön!

Már kigyúltak a lámpák és még mindig ott üldögélt az üresedő üveg mellett.

Távolabb két asztallal két nő, meg egy férfi. Már jó ideje őt figyelik. Különösen az egyik, egy telt, erős nő. Mellei kifeszítik a ruhát, koromfekete haja nagy csigákban hull a vállára.

— Ismeri? — kérdezte a férfit, Józsiira mutatva.

— Hogyne. Együtt katonáskodtunk.

— Csinos, mosolyodott el a fekete.

Valóban. Józsi szemrevaló férfi volt. Kissé nyulánk. Hosszúkás arcát vékony bajuszka bontotta két félre. A szeme világos, Szürkés-kék.

— Bemutathatná.

— Szívesen.

A férfi átült Józsiához.

Néhány perc múlva vele együtt jöttek vissza. Bemutatta a többieknek:

— Kozma Józsi. Régi cimborám.

Józsi meghajolt, majd kissé feszélyezet-

ten leült. Nem tudta, mit kezdjen a hirtelen jött társasággal.

A beton lapon párok forogtak.

— Nem táncol? — kérdezte a fekete.

Józsi elvörösödött. — Figyelmetlenség volt tőlem, gondolta, és felállt.

Tangót játszottak.

A lány hozzásimult.

— Szépen táncol, — kezdte a társalgást.

Józsi lassan ébredt a kábulatból. — Mintha most nézne szét először. Mintha most hallaná először a zenét is. — Tiszta szemmel erősödő életérzéssel fogadta el a jelenet: a fénytt a táncot, a lányt.

— Maga jobban, — kapott a szavába.

Aztán egy ügyes figura után hozzátette:

— Akár a tanítványa lehetnék.

— Ilyen ügyes tanítványt szívesen elfogadnék, mosolyodott el a lány. Nem sok nyulva lóg a levegőben. Életért kapkod, bajom lenne magával.

— Csakhogy ügyetlennek tetetném magam.

— Miért? — nézett fel a lány.

— Hogy minél tovább tanítson.

Már tetszett neki a játék. Hízelgett is: Azért mégis csak férfi ő, tud bánni a nőkkel. Elégtételt érzett; mint akitől tetszést kértek.

Erősebben fogta meg a kezét.

— Nem láttam még magát, — nézett a szemébe. Hol bujkált?

A lány felnevetett.

— Maga elől bujkáltam. És tréfásan megbiccentette a fejét. — Nem akartam találkozni magával.

— Mégis találkozott.

— Igen.

— Örül neki?

A lány megvonta a vállát.

— Miért?

Ez rosszul érintette. Kicsit kiábrándítóan. Már megkábította a gyors siker. — Kelletlenül válaszolt:

— Igaz is. Minek örülnöm.

Hallgattak és csak a lépésekre ügyeltek.

— Dolgozik? — kérdezte Józsi, csak-hogy kérdezzen valamit.

— Igen.

— Hol?

— A gyárban.

Ez is, gondolta. Hát ugyanaz, mint a feleségem? — Hosszasan nézett az arcába; de mintha nem is látná.

— Szokott olvasni? — fordult feléje váratlanul.

A lány elbámult a hirtelen kérdésen és csak a vállát vonogatta.

A férfi erősen összehúzta a homlokát.

— Min gondolkozik?

Józsi néhány pillanatig mereven nézett, aztán egy hirtelen ötlettel kibökte:

— Hogy még a nevét se tudom.

— Hiszen megmondtam, kacagott a lány.

— Nem hallottam a zenétől, vörösödött el Józsi.

— Magának valami bánata van fenyegette tréfásan a lány. Olyan árván üldögte. — Ne is tagadja! — Szerelmi csalódás?

És várakozóan nézett rá.

— Az, hagyta rá Józsi.

— És kibe? — kíváncsiskodott a lány.

— Valakibe.

— Ez nem sok.

— Valakibe... emelte rá a tekintetét a férfi, — akinek még a nevét se tudom. A lány meg se lepődött, csak az ajka nyílt szét és mosolyogva kérdezte:

— Igazán?

Józsi meghökkent. Nono. Jó lesz vigyázni. Nem is olyan tanulatlan, tapasztalatlan. — Aztán megtetszett neki a lány merészsége. A bor is hajtotta. — Ját-szunk! — döntötte el magában.

— Mit szólna hozzá, ha valaki... szerelmes lenne magába.

— Attól függ, hogy ki?

— Hát... valami csinos ember.

— Csinos?

— Igen. Például olyan, mint... én. És merészen nézett rá.

A lány állta.

— Mint maga?

— Igen.

— Hát... és elpirult, mintha még so-hase hallott volna ilyet. A szemét lesütötte, a melle erősen hullámozott.

Józsiiban nyargalni kezdett a vér.

Végignézett a lányon: a nagy tömött fekete hajon, az apró pihékkel borított nyakon, a melleken...

— A nevét még nem mondta meg hallott hozzá.

— Igaz is, — riadt fel a lány és szinte szemérmesen súgta: Irén vagyok.

— Irén, — mondta inkább kérdezve a férfi. — Irén.

Aznap este későn ment haza.

Józsika már régen aludt. Az asszony is lefeküdt, csak nem tudott elaludni. Bán-totta a délutáni eset. — Igazam volt, de

mégse kellett volna. Józsi érzékeny. Aztán most az is bántja, hogy többet kaptam. Sérül a hiúságát.

Rendszerint ő kezdte a békülést. Este. Hozzásimult a férjéhez és sokáig feküdtek csendesen, szótlanul. Aztán megindult a tisztító bejelölés. Halkan, suttogva, hogy a kisfiú fel ne ébredjen.

Várta, most is várta haza az urát. Hallotta, hogy leveszi a kabátját, cipőjét, aztán bebújik az ágyba. Várt egy kicsit, majd otlahúzódt mellé. Átkarolta. De az ember nem adta vissza az ölelést. Elfordult.

Az asszony karja leesett.

Sokáig mozdulatlanul feküdt.

Csukott pillái alól lassan szivárgott a könny.

III.

A nap kitett magáért.

Szeptember utolsó napjait mutatta a naptár, de mintha csak nyár lenne. A gyerekek a kopaszodó meggyfákat másszák a hegyen, az idősebtek meg izzadt tarkóukat törülgetik és a hűvösben keresnek menedéket.

Szélcsend van.

A meleg megszorul a hosszú szűk udvarokban. — A kutya nyelvét lóbálgatva, két melső lábára fektetett fejjel alszik. A fülét se emelgeti, pedig nánány szemtelen légy örökösen ott duruzsol az orra körül. Csak a szemét nyitja ki néha bánatosan: még most se hagyják nyugton. — Néhány túlbuzgó tyúk kaparászik a szemétnben; talán csak megszokásból.

Az udvaron Margit néni baktat kereszttül. Pufók széles arcát kendő szegélyezi. Lábán most is magasszárú cipő. Balkezeben szakajtót szorongat.

— Etetni volt? — szólította meg Nagyné.

— Megettem már a csirkét, mert Bözsinc nem jutna eszébe, zsörtölődött az öregasszony.

Nagyné pár pillanatig hallgatott, majd óvatosan körülnézett.

— Reggel megint összevesztek, — súgta.

— Ne tessék már mondani, csodálkozott az öregasszony.

Nagyné bizalmasan közelhajolt:

— Itt valami nő van a dologban! Józsi csinos ember aztán nem sok kell ahhoz.

— És sokatmondóan intett a fejével.

— Volna szíve! Ezt a helyes kis asszcsnyká: . . . ? — csapta össze a kezét Margit néni.

— Azt mondják, innen a környékről.

— Ne tessék mondani.

— Nemrég jött ide, valahonnan Pestről.

— Hogy nem tudott otthon ülni a fenekén méltatlankodott az öregasszony. — Ki hallott már ilyet? Hát nem talált magához valót Pesten?

— Sírt szegény. Láttam reggel, amikor elment.

— Hogy ez a Józsi hová tette a szemét? Összeáll holmi jött-menttel — ingatta a fejét az öregasszony.

— Így van ez, bólogatott Nagyné. Az asszony sose tudja. Az ember gondol egyet, aztán továbbáll.

— De hogy ez a Józsi! . . . Sose hittem volna . . . Mert hogy veszekednek az még nem tesz semmit. Jani, meg a menyem is hánszor hajbakapnak. Jól kiabálják magukat, aztán kibékülnek. Nem kell azért még szétszaladni.

— En is hánszor kiállok az urammal . . .

— Meg aztán kell is az a kis veszekedés vágott bele Margit néni. Szegény bolcsu uram egy hénel tovább sose bírta veszekedés nélkül. Rosszul érezte magát, na nem kiabálhatott.

— Régen volt az, legyintett Nagyné már más világ járja.

— Elég baj az. Valamikor, ha az asszony, meg az ember nem értetiek szót, hát csak jól összeverték egymást. Aztán minden rendbejött.

Sóhajtott és úgy folytatta:

— De ezek a mai fiatalok! A jó isten se érti ezeket. Ezek mindjárt szaladnak a bíróságra. Válnak.

— És a fejét csóválva mondogatta:

— A jó Isten se érti ezeket. Még az se.

*

Az utcáról Józsi fordult be az udvarba. A két asszony elhalgatott.

— Te jó isten! Már két óra és még nincs kész az ebéd! — ijedezett Nagyné.

Az öregasszony is szedelőzködött.

— Megyek már, mert Jani is most jön a gyárból.

Józsi köszönt nekik és gyors léptekkel, anélkül, hogy lassított volna, ment be a házba.

Elhidegült az udvarbeliektől is. Régebben meg-megállt, ha néhányan kiültek a ház elé és elbeszélgettek velük. Néha vitatkoztak is erről-arról. — De mostanában mindig azt érezte, hogy róla folyik a szó; azt hitte hogy miatta hallgatnak el és kezdenek másról beszélgetni. — Hát inkább meg se állt.

Biztosan megint pletykálnak, — gondolta. Törődnének inkább a maguk dolgával.

A felesége nem volt otthon.

Az asszony délután dolgozott. Az ebédet előre megfőzte, a kis zománcos sparihétha meg berakta a száraz gallyat, hogy csak meg kellett gyújtani.

De Józsi most nem nyúlt hozzá. Hidegen vette le az ételt. A levesből mindössze néhány kanállal evett. Ki se szedte a tányérra, csak úgy a fazékból.

Nagy kerek zsírdarabok úsztak a tetején. Az egyik ráragadt a kanálra, s hiába dörzsölte az edény falához, nem jött le. Bevette a szájába, de olyan undort kapott tőle, hogy ki kellett köpnie.

Az órára nézett: fél három.

Szedett a húsból és a paradicsommártásból.

Ez jó volt. Az enyhén savanykás-édes szósz ízllett neki. Fel akarta vágni a húst,

de a szálkás, inas marhahús ellenállt. Csak hosszában tudta szétbontani. Türelmetlen lett s végül is vágatlanul kapta be a csaknem tíz cenis szalakat.

Felállt.

Végignézett magán, aztán felvette a jobbik ruháját.

A tükör előtt végigsimította az állát. — Megboroválkozhattam volna, mormogta. De most már nincs idő. — Kelletlenül nézte a kiütközött szőrt, amely hersegett az ujjá alatt és kékesszürkévé tette az arcszínét.

Háromnegyed három lehetett, amikor elindult.

Az első ház előtt néhány ember üldögejt. Kifogyhattak a szóból, mert csendben nézegették a piactéren játszadozó gyerekeket, akik nem törődve a meleggel, rugták a labdát.

Nagyné kiállt az ajtóba és a szemét ernyőzve kémlelt.

— Az a büdös kölyök még most se jött haza.

Aztán hogy az ura nem válaszolt, rászólt:

— János.

— No.

— Nem láttad Janit?

Az ember megvonta a vállát.

— Jani teee!

A férfi felkapta a fejét:

— Ne ordíts már. Megsüketül melletted az ember.

— Hol a fenébe lehet az a gyerek? — dohogott az asszony.

Aztán egy újabb kísérletet tett:

— Jani teee!

— Hagyd már abba! Majd hazajön, ha megéhezik.

Józi igyekezett közömbösen, észrevétel nélkül elmenni mellettük.

— Jónapot, — köszönt csendesen, meg se állva.

— Hová szomszéd? — kérdezte Nagy János.

Hátrafordult és kényszeredetten válaszolt:

— Kimegyek egy kicsit. Sétálgatok az ebéd után.

— Nem látta-e Janit? — kapott bele az asszony.

Bosszús lett. Hát már senkitől se maradhat nyugton az ember? Vagy csak azért is csinálják, mert tudják hogy nincs minden rendben náluk? — Szeretett volna erősen odamondani nekik. Dehát mégse lehetett.

— Nem. Nem láttam, — dünnyögte kelletlenül és igyekezett minél előbb kijutni az udvarból.

Kiállt az útra. Hunyorgott, szembenézett a nappal. Zsebredugta a kezét és mint akinek semmi dolga kényelmesen, lassan jobbra-balra nézgelődve megindult fölfelé, a patak irányába. És csak akkor amikor kikerült a látókörükből, egy élesebb kanyar után, akkor húzta ki a kezét a zsebéből és ment szinte futva tovább.

Még csak ez kellett, — bosszankodott. Ma minden ellenem van. Az az ebéd is.

— És fanyalogva húzta össze a száját a hideg zsír ízére. A végén még el is késik, aztán csak magyarázkodhat. Az ördögnek ülnek ki ezek már kora délután.

Az út lassan emelkedett.

A város, mint egy óriási polip, hosszú karjaival benyúlt a szűk erdővel szegélyezett völgyekbe. A völgyet kis patakocska vágja ketté, amely kövek között bukdácsolva siet a gyár felé. Két oldalán házsor. A házak helyenként szinte egymásra épültek. Úgy összeszorultak, összetorlódtak, mint az orkán elől menekülő fehérek. — Mással meg, ahol a patakocska futása csendesedett és kényelmes totyogássá vált, a házak eltávolodtak egymástól az utca is térré szélesült.

Az út emelkedésével a völgy is szűkült. Balról meredek hegy emelkedik. Akácok, meg vadrózsabokrok tarkítják.

A természet szinte a májust éli. A másodsor virágzott akác illata még ott leng a cserjék között. Lány, halkán futó szelők remegtetik meg néha a leveleket, — óvatosan, puhán, mintha azt akarnák, hogy még tovább tartson a boldogság, a nász. — És a levelek, ágak, virágok nem tudják, hogy egyszerre majd elsötétül az ég, haragos, barna felhők nyargalnak szilaján és a hideg szél végigsüvít a hegyoldalon. És érintésétől megszesketnek a levelek, a füvek ijedten lapulnak a földre és az ágak csupaszán, fázósan meredeznek.

A közvetett út végetért. Túljutott a város határára.

De a város már régen kinőtte a ruháit. A felszabadulás óta a gyár úgy húzta magához a környék lakosságát, mint egy óriási mágnes a vasszegeket. Új lakótelepek épültek; egyik-másik a kivüleső domboldalakra. Kicsi lett a régi ruha.

A Hideg-kútnál megállt.

Öreg, nagykoronájú vadkörtefa alatt gémeskút. Ki tudja, mikor fúrták. Talán még akkor amikor a város gyermekkorát élte és a vándorlegények itt pihentek meg. Hideg tiszta vízéért messziről is idejárnak az asszonyok.

Ivott néhány kortyot, mert a gyors, erőltetett menéstől kimerült.

A homokos út S-alakban futott a Bükk előhegyei felé. A megszűkült völgyben a kétoldali hegyek csaknem összeértek. Az utat is be kellett vágni a hegy oldalába.

Balról egy meredek húsz-huszonöt méter magas homokkőfal emelkedett. A s ma lapot félig kiálló veknyi-alakú kötömbök szakították meg. Ezekbe kapaszkodva másznak fel a vállalkozó szellemű suhancok egészen a tetőre. Az utolsó lépéseket már egy kis vadkörtefa is segíti, amely kétségbeesetten kapaszkodik a hegy tetejébe. Gyökereinek egy része benn, elszárvulva lóg a levegőben. Életért kapkod, mint a partra vetett hal.

Ahogy elmaradt a meredek sziklafal, szétnyílt a völgy. Az óriási kéznek két uja volt: A jobboldalt Boroszlónak hívják. Festőien szép, erdővel szegélyezett

völgy. A baloldali Farkaslyuk bányatelepre visz. Erre megy tovább az országút is.

Józi megállt.

Mélyet szivott a virágillattól nehéz levegőből. A szive erősen dobogott, az arca kipirult.

Jobbra átvágott az országúton fel a bokros hegyoldalnak. — Két lépésnyi széles gyalogút kigyózott előtte.

Itt kell lennie.

Újra megállt, mert a torka elszorult, a szája kiszáradt. A lába is reszketeit már a kapaszkodástól.

Megindult az ösvényen.

Enyhe borzongás futott végig a testen. Biztosan várja.

Az egyik kanyarodó után világoskék szövet ütött át a bokrok zöldjén.

Megremegett.

Itt van.

IV.

Irén már régen észrevette. Hallotta, ahogy kapaszkodik fel a hegy oldalára. De nem fordult meg. Sőt, mintha nagyon is foglalkoztatta volna valami. Elmerülten nézegette a sárga és barna színekkel tarkált bokrokat.

Józi kiszáradt torokkal ért melléje. Nem tudott szólni, csak átvette a lépéseinek ütemét.

Irén mintha most eszmélt volna:

— De megijesztett!

— Talán nem várt? — lélekzett mélyet a férfi.

— De.

És kisvártatva tette hozzá:

— Vártam.

Azzal meggyorsította a lépéit, mintha megriadt volna saját szavainak a merészségétől.

Józit láng csapta meg. Szorosan a lány mellé lépett és átfogta a vállát.

Irén megfordult. Szeméből csodálkozás, meglepetés áradt, hogy a férfi karja leesett.

Szótlatlanul mentek tovább. Lépéseiket felfogta a puha fű, meg a lassan haldokló avar.

— Elkésett, — kezdte kissé zavartan Irén.

— Nem jöhettem előbb a munkából. Aztán Nagyéktől is alig tudtam megszabadulni.

Elakadt. Sehogyse ment a beszélgetés. Csöndben mentek néhány lépést. Irén szórakozótan tépdeste az útra hajló ágak leveleit. Egyet a szájába is vett.

— Nem félt? — törte meg a csendet Józi.

A lány elmosolyodott, az ajkát kissé lebiggyesztette.

— Nem.

Aztán könnyedén tette hozzá:

— Anyi itt a járókelő, akár a piactéren.

A keskeny ösvény valóban nem volt néptelen. A környékbeli falvak munkásai

parasztasszonyai gyakran jöttek erről a városba.

Józi megértette a célzást. — Kutatva nézett körül. Nem messze mély vízmosás sötétletű sűrűn benőve bokrokkal. A vasárnapi kirándulók kedvenc tanyája. Néhány tűzhely most is ott feketélt. Az egyik fölött a faból készült kondértartó is ottmaradt.

Zavartan kérdezte:

— Nem megyünk be?

Aztán magyarázkodva tette hozzá:

— Nyugodtabban beszélgethetnénk.

Irén nem válaszolt.

A férfi előrement, hogy széthajtsa a sűrű, szúrós ágakat. Keskeny út vitt a vízmosásnak. Helyenként melyen le kellett hajolni, mert a galagonya- és vadrózsabokrok éles tövseikkal védekeztek.

Józi egymásba fonta a hosszú, tüskés ágakat, s így egy félméternyi, széles út keletkezett. Amint azonban Irén a bokrok közé ért, az egyik ág kicsapódott s a tüskék belevágódtak a szoknyájába. Hiába forgolódott nem tudta kiszabadítani.

— Segítsen!

Józi odasietett de csak állt előtte.

A lány kérdően nézett rá.

— Most a kezembe került. — mosolygott zavart izgalommal a férfi.

És szorosan mellé lépett.

A lány nagy, telt melletti nekifeszültek és ettől hőség futotta el. Magához rántotta.

— Meglátnak . . .

De Józi nem bírta magával.

— Ne . . .

Ekkor éles hersegés hallatszott, mint amikor vásznat vágnak ketté. A szoknya kiszabadult a tüskés karmok közül, de jó öt centis szakadás maradt a helyén.

Megzavarodottan, szegyenkezve engedte el a lányt. Úgy érezte magát, mint akit hideg vízzel öntöttek le. Szótlatlan vörösén égő arccal ment be a tisztásra.

Irén követte.

A néhány méternyi széles tisztás horodálékkal volt tele, amelyet a gyorsan növő fűvek zöld szőnyeggel borítottak be.

A lány leült és bosszúsra húzott arccal nézegette a szakadást.

— Ezt megcsinálta.

A férfi újra elvörösödött és zavarában a hosszú fűszájakat tépdeste.

— Bocsásson meg . . . nem . . . — dadogta.

Sokáig hallgattak.

A nap perzselő melegét megszűrték a lombok, s kellemes, illatos levegő töltötte meg a tisztást. A behajló fákról néha-néha csendesen leperdült egy levél. Halkan, forogva ért földet és ráborult a fűre.

A csönd, az illat, a kellemes meleg megtöltötte érzelmeiket. Könyökre dülve fekdtek a fűben és hallgatták az apró neszeket a gyár távolról idehallatszó dohogását.

— Haragszik? — szólalt meg csendesen Józi, nem emelve fel a fejét.

S hogy nem kapott választ, fölnezett.

A lány apró köröket, betüket rajzolt a füre.

A férfi mellé fordult.

— Haragszik? — kérdezte újra bűnbánóan.

Iren megrázta a fejét, majd elnevette magát.

— Hát lehet magára haragudni?

Józsí odakapott a kezéhez és sokáig tartotta.

Hogy megfogta ez a lány. Mit csinált belőle néhány hét alatt? Mi lett volna vele, ha nem jön? Ha azon az estén nem találkozna? — Úgy menekült ebbe az ismeretségbe, úgy kapaszkodott bele, mint egy fuldokló. — Mintha csak álmodná az egészét. De nem akar felébredni ebből az álomból, nem akarja a valóságot látni, mert fél, mert valahol — maga elől is rejtegetve — sejti, érzi, hogy nem helyes, amit tesz, s hogy oda kellene borulni az asszonya elé és mindent elmondani neki, mindent megérteni és újra élni, szépen, együtt mert ez így szörnyű mert ezt így nem lehet elviselni. — És mégse megy és mégse teszi, mert ha itt van ezzel a lánnyal, akkor ő nem tud gondolkozni és akarni, csak sodródik kábultan és érzi, hogy huzza magához az erős, friss testével nagy fekete hajával hogy szinte átvívódik a poruszain és benne él és ő csak követi engedelmesen minden akaratát. — Dehát a kislfia? — Elveszítse? Hagyja el az ő büszkeségét, aki úgy hasonlít már most is rá és aki mostanában mindig kekre nyitja a szemét a csodálkozástól, hogy apu nem játszik vele mint azelőtt. — Hiszen érzi ő, hogy le kellene rázni magáról a hiúságot sértődöttséget mert Éva nagyszerű asszony és megértené őt. És mégis amikor arra gondol, hogy odaáll a felesége elé és mindent elmond, akkor szégyen és félelem fogja el. Alázkodjon meg? Hogy mások nevéssék? Nem. — Azán itt van ez a lány is. Hogy magához kötötte. Pedig azt se tudja, hogy ki és hogy honnan jött, hogyan élt kit szeretett mert biztosan szeretett már, az ilvenek tudnak szeretni. Iren sohase beszélt erről és ő féltékeny volt az ismeretlen kedvesekre. Hiába kérdezte szűkszávúan, egy-két mondattal felelt: — Az avám kereskedő volt. Meghalt. A börtön állami tulajdonba vették. — Dehát miért jött ide? — Nem volt ott senkim; az ismerősöket meg látni se akartam. A bátyáim mind vidéken élnek, nekem is munkát kellett keresni. . . . — Milyen furcsa ez a lány. A felesége okos, de kissé hüvös. Ez meg forró. S hogy tud szeretni! Csak néha érthetetlenül tartózkodó. Ezzel örjíti meg.

Mereven nézett maga elé. Iren már jóideje figyeli. De nem szól. Tudja, hogy gondolkozik és azt is sejti, hogy róla meg a másik asszonyról a feleségéről. Érzi, hogy erősebb, mint az a másik.

Óvatosan meglöki a karjával. Aztán újra.

— Maga is jól szórakoztat engem, mondhatom.

Józsí mintha álomból ébredne.

— Maga álomszuszek — nevet a lány. — Hol járt az éjszaka?

— Elgondolkoztam, — restelkedett a férfi.

— Legalább szépre gondolt? — incselkedett a lány.

— A legszebbre.

— Árulja el.

— Nem lehet.

— Nekem se?

— Éppen magának nem.

— Miért?

— Mert magára gondoltam, nevetett Józsí; de komoly volt a nevetése.

— És mit gondolt rólam?

— Sokmindent.

— Mégis.

— Hogy szeretem.

És kigyúlt a tekintete. — A lány élesen figyelte.

— Hát még?

— Mi kell még? Szeretem.

— És a felesége?

Ilyen világosan és egyszerűen még sohasem állította választól elé a férfit. Eddig mindketten kerültek az asszony nevének az említését. Józsí szégyelte, a lány meg nem találta megfelelőnek az időt. Most azonban igen. Most döntenie kell. Tetszett neki a férfi és magának akarta.

Józsí elkábította a lány közelsége. Átkarolta és lázasan suttozta: — Csak téged akarlak. Érted? Téged.

Nyugat felől nagy, szürke felhők hömpölyögtek egymást tolvá, lökdösve, mint egy menekülő csorda.

Ijedt madarak keringtek megzavarodva, veszélyt érezve. A levegő súlyos lett. Időnként egy-egy szélroham futott végig, s földre kényszerítette a gyöngébb cserjéket. A fák fázósan dideregtek.

Iren összefogta magán a könnyű szvettert.

— Együtt megyünk a piactérig, — mondta.

Szép volt a lány.

Nagy, fekete haját a szél borzolta és az arcába verdeste. A könnyű göndör fűrtök rátapadtak a nyakára, arcára, amely kipirult a gyors menéstől. Erős, telt alakja szoborszerűen tökéletes volt. A könnyű szövet szinte láthatatlanul folyta körül, kiemelve a test szép vonalait.

Józsí megszorította a kezét.

Elkéselt járókelők siettek mellettük. Egy parasztagasszony fejére borított felsőszoknyával szaladt egy disznó után. Néhány kisgyerek libákat hajtott. — Kocsi-zörgés hallatszott. Nagy János csapdosta a lovait, hogy még az eső előtt hazaérjen. — Még csak az kell, hogy észrevegven, morogta Józsí. Így is nehéz lesz. — Kissé előreengedte Irént, hogy fedezve legyen.

De az ember meglátta.

— Nem ül fel, szomszéd? — és húzta vissza a gyeplőt. Akkor nézte meg jobban a lányt.

— Vagy úgy! — mondta és nekiengedte a lovakat. Jókórát húzotta a jobboldali szürkére. A villámlástól amúgyis megijedt, ló ágaskodva szökellente vágta. A kocsit csakhamar eltűnt a szürkületben.

Józsi az első pillanatban meg se tudott szólalni. Csak aztán tört ki dühösen: Azt a kutya jóistenit a világnak! — Hát most már mit csináljon? Mire hazaér, mindenki tudja. Így álljon oda a feleség elé? — Ideges lett. Gyorsította a lépéseit. Valami összeszorította a gyomrát; mintha marokra fogták volna. A mellén is nyomást érzett. Talán a nehéz párás levegőtől.

Irén szinte futva ment mellette. Nem értette a férfi homlokára gyűrődött ráncokat. — Mire jó ez? — gondolta. Hiszen megígérte, hogy otthagyja az asszonyt. Elválnak. — De nem szólt. Érezte, hogy most nem az ő hatása alatt áll a férfi, s csak ártana vele.

Ő már meg is érkezett. Szó nélkül szorította meg a férfi kezét — erősen, biztatón mintha a maga erejét adná át neki.

Józsi meg rohan tovább egyedül.

Már nagy puha cseppekben hull az eső. A szél őrjöngve tombol. Felkapja a szalmát, papirost és röpti magasan. Szembefordul az emberekkel és szemükbe vágja a port homokot. Valakinek a fejéről lekapta a kalapot és most diadalmasan rohan tovább vele.

Egy kapualjban meg kellett állnia, hogy kidörzsölje a szemét.

Az eső egyre sűrűbben hull; már nagy töcsákba gyűlt az utcán, meg a házak mellett. Aztán megindul a sok kis ér és piszkos, barna folyóvá növe sodorja magával az utca szennyét.

Józsi felhajtja a kabát gallérját és úgy megy tovább. A háta már átázott. Be se áll az ereszek alá, ahol mégis védve lenne; nem törődik az arcába vágó cseppekkel. Szorongó szívvel, felyűlt fantáziával látja előre a bekövetkező eseményeket: az asszony síró arcát, a kislia ijedt szemét. És nem tud szólni hozzájuk. Dönteni kellene, de képtelen rá. Ijedtség, félelem szállja meg. Olyan, mint egy vihartól megriadt, gyámoaltalan kislgyerek, aki az anyja simogató kezétől nyugszik csak meg. — Mit tegyen? Te jó isten. — Forró homlokára szorítja a tenyerét. Megint az ez ideges szorongás. Ebben él már hetek óta. Nyomja mázsás súllyal ül a lelkén, pedig úgy szerepelne szabadon lélekezni az emberek szemébe nézni tiszta tudattal, tiszta gondolatokkal. — Nem tud tovább menni; az eső is zuhog, még jó is, hogy esik, legalább meg kell állnia, úgy se tudna most hazamenni és legalább az eső miatt áll azért húzódik az egyik ház tornáca alá és marad magára a gondolataival, a fantáziája alkotott képekkel. — Mit csinálhat most a felesége? Megpróbálta maga elé képzelni. Behúnyta a szemét is, de homályos maradt a kép. Milyen régen látta; milyen

régen beszélt vele. Hiszen alig volt ott, hon, s legfeljebb ha egy-két szót vágott oda, mint reggel is. — A feje majd szét-pattant. A szél befújta az esőt. Odatartotta a fejét és szétdőrszölte azt a néhány cseppet, ami a homlokára hullt. — Hogy rohannak az események. Reggel csak a hiúsága sajgott, most meg már váni akar. Mert mit tehet mást? Hajtsa meg a fejét? Meg az asszony is . . . Meg tudna neki bocsátani? Eva egyszer-kétszer megpróbált ugyan közeledni a fizeléskori összeveszés után. Az egyik vasárnap is amikor a tükör előtt vágta a bajuszát, az asszony mögéje állt és békülékenyen kérdezte, kinek a kedvéért szépítkezel? De ő akkor megijedt, mert azt hitte, hogy tud az Irénnel való ismeretségéről és becsukta magát előtte. — Ha akkor . . . Dehát nem tudta. Akkor még könnyen ment volna. Éva is akarta. De ő már ismerte Irént. És ki ez az Irén? Tudna vele élni? Nem néhány hónapot, hanem éveket. És lenne kislia? — Nyugtalanság fogta el. Mit csinálhat a gyerek? Alszik már? — Elindult, végig az utcán amely most néptelen volt. A házak ablakán aranyosóva verődött ki az esőbe megvilágítva a sűrűn ömlő cseppeket. Az egyik ablaknál megállt. Benézett. A szíve elszorult. Tovább. Még néhány ház. Itt az udvar. Befordult és megállt a házuk előtt.

V.

Nagy János alig hogy betoppant, máris rátért az újságra:

— Kit láttam?! — fu'dokolta a nagy szaladástól.

Az asszony a tűzhely mellett állt és főzött. Kérdőn nézett az urára.

— Józsit!

— Kozma Józsit?

— Igen.

— Hol?

— A disznóvásártérnél.

— Kivel volt? — Beszélj már! — türelmetlenkedett az asszony.

Az ember kifújta magát.

— Azzal a nőszeméllyel.

— Azzal a k . . . val?! Hogy az isten verje meg. Hát más emberé veti a szemét?! Mondtam én, hogy nem lesz jó vége. Reggel is összevesztek. Józsi úgy rohant el hazulról, mint egy örült. Az asszony meg sírt. Nem mutatta, mert nem mutatná a világ minden kincséért se, de láttam hogy sírt. — Tudja már? — fordult az urához.

— Én nem mondtam neki.

Az asszony tanakodott.

— Szólni kéne. — Majd én bemegyek hozzá. Te meg beszélj azzal a Józsival. — Hogy az is hol hagyta az esztét amikor összeállt egy ilyenekkel. Mondd meg neki, de amúgy alaposan.

Kapkodta magára a kendőt és szaladt kifelé. — Az ajtóból még visszafordult:

— Vigyázz az ételle! Mindiárt jövök.

— Ahogy te hazajössz éjféli előtt. —

dörmögte az ember, jól ismerve a felesége beszélőképességét.

De Nagyné már nem hallotta. Fejére húzott kendővel szaladt át a sötét udvaron. Kozmák ajtaja előtt megállt, lecsapdosta magáról a vizet. Aztán kopogott.

— Tessék!

Nagyné belépett. Kissé összehúzta a szemét az erős fénytől.

— Tessék beljebb jönni Annus néni.

— Micsoda ítéletidő van odakint! Valóságos istenítélet! Csak úgy ömlik szedte le magáról a kendőt.

Az asszony bölintott és kinézett az ablakon.

— Itt az ősz, — folytatta Nagyné. Pedig még délután is milyen szép idő volt.

— Igen.

Csönd.

Nagyné sehogyse tudta elindítani a beszélgetést.

Éva sejtette, hogy az asszony nem hiába jött. Nem az időjárásról akar vele beszélgetni. De nem kutatta. Majd megmondja, ha akarja. Csak a szíve kezdett el hevesebben dobogni.

Bement a szobába és megigazította a gyerekek ágyacskáját.

— Alszik? — kérdezte Nagyné.

— Igen.

— Szegényke.

Éva felkarta a fejét gyanakodva.

— Csak úgy mondtam, — mosolygott zavartan Nagyné. Nem tudta hogy kezdjen hozzá. Éva nem volt pletykás, szerette, ha egyenesen beszélnek vele.

Most is ránézett Nagynéra.

— Annus néni, maga akar mondani valamit.

— Eltaláltad.

— A férjemről?

— Arról. — bölintott.

— Hát mondja.

Nagyné meglepődött erre az egyenes kérdésre. Ő sírást várt ahogy másoknál látta. Titokban irigyelte is az asszony erejét.

— Józsiról. — ismételte vontatottan. Az uram látta ma délután azzal a . . . (majdnem úgy mondta ki, ahogy szokta), azzal a nővel.

Az asszony elhalványult.

Hát mégis igaz?! — Hallotta már a suttogást, amely úgy folyta körül, mint egy piszkos áradat. De nem hitt neki. Azt tudta, hogy valami baj van az urával. Fízetéskor is . . . meg azon az estén . . . reggel se értette . . . De hogy még ez is?! Le kellett ülnie.

Nagyné felugrott, hogy segítsen, de elhárította.

— Köszönöm nincs semmi bajom. És mereven nézett maga elé.

Nagyné vigasztalni akarta:

— Ilyenek a férfiak. Nem lehet ezeknek hinni. Józsiról is ki gondolta volna?

Éva feje leesett az asztalra. Csendesesen megeredtek a könnyei. Nem lehetett látni, csak a testén futott át a remegés.

Nagyné mellé állt.

— No . . . ne sírjon. És megsimogatta.
— Nem érdemli meg az az ember.

Józsi már jóideje álldogált az ajtóban. A haja csapzottan lógott, a kabátja egészen átnedvesedett. — Tudja már? — töprengett. Biztosan. Nagyné ne szaladt volna át? — Benézett az ablakon. De az asszonyon nem látszott semmi. Eppen néhány fahasábot dugott a sparihétba. Vacsorát melegített. Az ember meglepetten nézte, hogyan hajladozik a kissé fáradtan mozgó, karcsú test. — Erőt vett magán. Be kell menni. Majd csak lesz valahogy. Kopogott.

Eddig sohasem tette, legfeljebb ha tréfából a kisfia kedvéért, aki mindig felkacagott ha a kopogtatás után egy ismeretlen helyett apa lépett be.

De most, mintha maga is idegen lenne.

Az asszony megremegett. A kopogás, mint megannyi vízbe dobott kő, érzéshullámokat kavart fel benne. Elszápadt, majd **vér öntötte el. Érezte, hogy az ura az.**

— Tessék, — szölt elfulva.

A férfi belépett és megállt az ajtóban. **Azótt alakja az első pillanatban szánakozást** keltett az asszonyban.

— Vedd le a kabátod és melegedj meg.

A hangja tompa volt, de tisztán érthető.

A férfi kissé megbátorodott. — Talán nem is tudja. — Felakasztotta a kabátot a fogasra, maga meg odaállt a tűzhely mellé. A kezét melengette. — Lassanként magához tért.

— Józsi! —

— Alszik.

Nem bírtak szólni. — Az ember beszívta az ételszagot.

— Vacsorázol?

Csak bölintott.

Az asszony szedett a tányérra és az asztalra tette.

Az evés megnyugtatta az embert. Már jobban érezte magát.

Éva elrakta az edényt és várt. Várta, hogy az ura szóljon; maga kezdjen el beszélni. De az csak az asztal szélét piszkálta. Lehasadt róla egy szál, azt tördelte.

Végre is az asszony kezdte el:

— Elmégy?

Józsiiban leszaladt a vér. — Mindent tud, — gondolta.

— Reggel . . . kezdte bizonytalanul, de nem találta a szavakat és elakadt.

Az asszony nyugottan, kissé megsápadva nézte az ember vergődését.

— Nem akartam . . . ideges . . .

— Gyakran voltál mostanában ideges. mondta csendes szomorúsággal, de határozottan.

Hallgattak.

Végre az ember összeszedte magát. Megérezte, hogy neveltséges a helyzete, hogy az asszony az erősebb, a nyugodtabb. — Még gúnyolódik is, gondolta elkeseredve.

— Igen, ideges voltam, mert mindenbe beleköltsz.

— Én kötök bele?
— Semmi se jó neked. Már azt is előfrod, hogyan mosakodjon az ember, meg, hogy hogy egyen.
— De Józsi . . .
— Igen. Ne is tagadd. Azt az inget is csak azért se akartad.
— Dehát . . .

Az asszony elképedt. Hát még mindig ezt hányja a szemére?
Az ember már fölényben érezte magát. Tovább támadott.

Amióta a gyárba jársz, nem lehet bírni veled. Most, hogy már te is keresel, hát azt hiszed, hogy mindent lehet. Azóta semmi sincs itthon rendben. Az ételt is úgy kell enni, hidegen.

— Dehát nem te mondtad?
— Mondtam, de te akartad; te voltál annyira oda érte.

Az asszony erőt vett magán.
— Tudod, hogy kellett a pénz bútorra.
— Meg lett volna az anélkül is.
— Nem tudom honnan? — A te fizetésedből?

— Abból.
Az ember kiabált:
— Mert nem kellett volna neked bemeneni. Dehát te jobban éreztél magad a férfiak közt!

Kimondta. A legtöbbet.
Az asszony elsapadt. Meg kellett fogódnia az asztal lapjába.

— Igen, igen. Talán nem azért akartad olyan nagyon. — kiabált az ember magát is bátorítva. — Udvaroltatni akartál magadnak! Tetszett, hogy forgolódnak körülötted. Azt hiszed nem tudom, hogy ezért volt az egész? — Nem volt neki elég egy ember.

Az asszonnal forgott a világ.
— Te beszélsz így . . . te . . . Most jössz a szeretőtől és te beszélsz? Így mersz beszélni?

Elfulladt. Többször is mélyet lélekzett, míg valamennyire lecsillapodott.

— Én szerettelek ahogyan te sohase szeretted engem. Én mindent megtettem a kedvedért. De kellett a pénz és bemenem dolgozni. Te tudod, hogy ezért mentem be. Mert most csak haragodban beszélsz és nem az igazat mondod. — Én megmutatom neked a lelkeket is. Abban nem találsz mást, mert nekem sohasem kellett más. — De te . . . te megmered-e mutatni?

A férfi sápadtan húzta össze magát.
— Mikor a feleséged lettem benned láttam a világot. Téged tartottalak a legtöbbnek, legnagyobbaknak. — És milyen kicsi lettél! Jóisten. Hát csak ennyi vagy?
Az ember nem bírta szólni.

— Mikor a gyárba mentem — folytatta az asszony — te elvártad, hogy azután is elvégezzek mindent. Azt hittem, hogy segíteni fogsz. Nem akartam szólni, azt szerettem volna ha magadtól jössz. De te nem jöttél. Pedig akkor én már éppúgy dolgoztam, mint te. — Eltávolodtál tőlem.

A munka lett az egyetlen örömem. Meg a fiam. Azok, akiket te rágalmaztál, megbecsültek engem. Elfogadtak egyenrangú társuknak. Szerettek és segítettek . . . Csak te nem segítettél. — Mert önző vagy; mert hiú vagy.

Az ember szinte megdermedt. Így még nem hallotta az asszonyt beszélni.

— Igenis hiú vagy! Nem tudtad elviselni, hogy nekem is legyen szavam, hogy nekem is lehessen igazam. — De én is ember vagyok. Dolgozok, akárcsak te. Érek annyit, mint te . . . Most már látom, hogy érek annyit, mert mások is meghallgatnak . . . Csak te nem akartál meghallgatni.

Kifulladt a beszédben; meg kellett állnia.

— Azt hitted, hogy majd sírok? rimázkodok neked? — Nem. Mást szeretsz? Azt hiszed, hogy azzal jobban megérted magad? — Menj. Én nem tartóztatlak. Még most is szeretlek, de csak menj. De a fiamat nem adom. Ő itt marad velem.

Az ember sápadtan állt fel.

— Elküldesz?

— Nem tudunk együtt élni. Te nem érted meg, hogy én más lettem. Most is csak azt látod bennem, aki akkor voltam, amikor feleségül mentem hozzád. — Hol van már az a kislány?! Azt keresed? — Hiába. Nincs többé. És neked a másik, ez az új valaki, nem kell. Pedig én ez vagyok. — Hát tudnánk így élni? Örökös veszekedésben nőjünk fel a gyerek? Azt lássa hogy a szülei sohase érik meg egymás? — Nem. Inkább menj el.

— De . . . Nem tudnál nekem . . .

— Az én szívemben csak egy hely volt. Ott te voltál. De mi van a te szívedben? — Hát azt hiszed, hogy tudnék úgy élni, veled, hogy nem szeretsz? Hogy szerelem nélkül élsz velem? Szánalomból?

Újra megrázta a fejét.

— Ilyen élet nekem nem kell. Én a szerelmemért tiszta szerelmet kérek. És ezt te nem tudod adni. Most már nem tudod adni . . .

— Hát e'ljenjek?

A férfi tétova léptekkel indult a foga felé.

Az asszony sápadtan, de keményen nézte.

Az ajtóból még egyszer visszanézett az ember, de hogy az asszony arca nem enyhült lassan, nagyon lassan lenyomta a kilincset.

Aztán már csak a távolodó léptek egyre halkuló hangja hallatszott.

Az asszony az ablakhoz ment. Félrehúzta a függönyt. Kint most is esett. Oda-szorította forró homlokát az ablaküvegre — Józsikám, kicsi fiam — suttogta. És eleredt a könnye. És most már nem szégyelte. Folyt sűrű cseppekben és ráhullt az üvegre. És olyan jó volt sírni. — Egy szélroham az ablakra verte az esőt. Csak nézte: — Mennyi könny.